

Közbeszerzés új alapokon

A versenyeljárési szabályozás tervezésre, építésre és kivitelezésre irányuló szakmaspecifikus eljárási szabályaimeinek kidolgozása

Kormányhatározat 11. pont: felhívja a Miniszterelnökséget vezető minisztert, hogy az érintett miniszterekkel együttműködve az elfogadott közbeszerzési koncepció figyelembevételével dolgozza ki a tervezésre, az építésre és a kivitelezésre irányuló szakmaspecifikus eljárási szabályaimeket.

A fenti ponttal kapcsolatos feladat teljesítése jelentősen előrehaladt az új közbeszerzési törvény és kapcsolódó szabályozások előkészítésével.

A feladatok teljesítésénél a közbeszerzéssel kapcsolatos szabályozást tekintjük alapvető keretnek.

A közbeszerzések egyre nagyobb nemzetgazdasági súllyal rendelkeznek, és az európai uniós támogatások felhasználásában is kiemelkedő jelentőségük van. A közbeszerzési eljárásokra vonatkozó szabályok és a közbeszerzésekkel kapcsolatos intézményrendszer felülvizsgálata, megújítása hozzájárul a társadalmi és gazdasági szempontból előnyös közbeszerzések megvalósításához, illetve az európai uniós támogatási források szabályszerű felhasználásához.

Az új rendezés egyúttal arra is lehetőséget ad, hogy a szabályozásban jobban érvényesülhessenek a mérnöki szolgáltatásokkal kapcsolatos sajátosságok.

A kormány 2014. november 5. napján elfogadta „az Európai Unió 2014 tavaszán elfogadott közbeszerzési tárgyú új irányelveinek hazai jogba történő átültetésére és új közbeszerzési törvény elfogadására” vonatkozó koncepciót. Ennek alapját az európai uniós jogalkotó által 2014 tavaszán elfogadott új közbeszerzési irányelvek képezték. A koncepció elfogadását megelőző egyeztetés keretében a Magyar Mérnöki Kamara többfordulós szakmai konzultáción fejtette ki álláspontját. Ezeknek az álláspontoknak a kialakítását a kamarán belül – gyakorlatot ismerő szakemberekből és szakjogászokból összeállított – munkacsoport segítette. A javaslatok beépültek a koncepcióba és az azon alapuló törvénytervezetbe is.

Az új szabályozás koncepciója

A koncepció – a kamara által is javasolt módon – új közbeszerzési törvény alkotását (nem pedig a hatályos szabályozás módosítását) irányozta elő. Ennek jegyében új törvénytervezet készült. A törvénytervezet több, igen fontos szabályt tartalmazó végrehajtási rendeletre ad felhatalmazást, amelyeknek a törvénnyel együtt kell majd hatályba lépniük.

Az új szabályozás egyik fontos célja az eljárások egyszerűsítése, gyorsítása, az adminisztratív terhek csökkentése. Ezt szolgálja, hogy a törvény előírja a közbeszerzési eljárások megfelelő előkészítését, az ajánlattételi és részvételi határidők csökkentését,

minden eljárásban lehetővé teszi a közbeszerzési dokumentáció ingyenes, elektronikus úton való elérését.

Eredményes volt a kamara törekvése arra, hogy már a koncepció rögzítse: ne csupán az azonos, hanem a műszaki-szakmai alkalmasság igazolásánál a műszakilag egyenértékű referenciák is elfogadhatók legyenek. A referenciák tekintetében jelentős változás, hogy az alkalmassági követelmény a beszerzés becsült értékének 75%-a. A szabályozás kis értékű eljárásoknál törli a kötelező alkalmassági vizsgálatot.

A koncepció az általános egyszerűsítés keretében előirányozta, hogy a nyilatkozási elv alapján általában elegendő az ajánlattevő nyilatkozata, az igazolások benyújtására csak a leendő nyertes köteles.

A kamara már a koncepcióalkotás során nyomatékosan és eredménnyel képviselte, hogy a minőség alapú kiválasztás elvei érvényesüljenek, a mérnöki szolgáltatások terén pedig kizárt legyen a csak ára alapú kiválasztás. Hangsúlyozott követelmény az életciklusköltségek és a teljes élettartam alatt megvalósuló energiateljesítmény figyelembevétele.

A koncepció a szerződések módosítását is rugalmasabbá kívánta tenni. A kisebb beszerzéseknél pedig csökkennek a jogorvoslati díjak.

A tervezett új törvényi szabályozás egyes fontosabb elemei

A tervezett szabályozás – az unió irányelveire támaszkodva – több új elemet tartalmaz. Az alábbiakban elsősorban a mérnöki szolgáltatásokat közvetlenebbül érintő új szabályokra térünk ki.

A közbeszerzések átláthatóságának garantálása jegyében kerül sor a közzététel és az üzleti titok szabályozására. Az ajánlatkérők a közbeszerzési adatbázisban a közbeszerzésekre vonatkozó információkat, köztük minden, a törvény hatálya alá tartozó szerződést kötelesek közzétenni. A törvényjavaslat szabályozza, hogy az ajánlattevők mely adatokat nem nyilváníthatnak üzleti titoknak. Üzleti titok csak olyan információt hordozó irat lehet, amely nyilvánosságra hozatala valóban aránytalan sérelmet okozna.

A kis értékű, azonban a hazai közbeszerzésekben jelentős súlyú szerződések odaítélése nyitottabbá válik a nyilvános verseny számára. Csökken az az értékhatár, amely alatt az ajánlatkérők csak meghatározott gazdasági szereplők közvetlen felhívása útján indíthatják meg közbeszerzési eljárásaikat. A jelenlegi kizáró okok köre fennmarad, az offshore cégek kizárását is ide értve. Egyértelműbb lesz bűncselekményekhez kapcsolódó kizárás: kizárt lesz az olyan szervezetek közbeszerzésben való részvétele, amelyek vezető tisztségviselője, felügyelőbizottságának tagja, cégvezetője ilyen cselekményt követett el.

A tervezett szabályozás célja az ajánlatkérő számára legjobb beszerzési eredmény elérése. Ezért a szabályozás részletesebb követelményeket támaszt a becsült érték meghatározásához.

A kamara eredményesen törekedett a tenderterv megjelenítésére a közbeszerzés folyamatában. Az építési beruházások műszaki előkészítése körében az eljárás csak a külön jogszabályban meghatározott követelményeknek megfelelő tendertervek birtokában indítható meg, és a külön jogszabályban foglalt esetekben az ajánlatkérőnek tervellenőrzésről és tervezői művezetésről is gondoskodnia kell.

Elsődleges lesz a minőség alapú kiválasztás. Az értékelési szempontokra előírás, hogy az ajánlatkérők azokat az ajánlattevőket részesítsék előnyben, akiknek termékei, illetve szolgáltatásai minőségileg hozzáadott értéket képviselnek az olcsóbb, de rosszabb termékekhez képest, vagy innovatív megoldásokat tartalmaznak. Az értékelési szempontok új szabályai hozzájárulnak a minőségi munka versenyképességéhez, az egyes

ágazatokban jellemző irreálisan alacsony árú vállalatok gyakorlatának megszüntetéséhez.

A gyakorlati tapasztalatok egyértelműen jelezték a csak áralapú kiválasztás negatív hatását a mérnöki szolgáltatások minőségére. A kamara törekvése eredménnyel járt: a szabályozás a mérnöki és építészeti szolgáltatások és építési beruházások esetében kifejezetten kizárja a legalacsonyabb ár szerinti értékelést.

Az új szabályozás kiemelkedő célja az eljárások egyszerűsítése, gyorsítása, a vállalkozások adminisztratív terheinek csökkentése. A közbeszerzések egyszerűbb és gyorsabb megvalósításához járulhat hozzá, hogy – eltérően az eddigiektől – a becsült érték alatt a piaci árat kell érteni, és az ajánlatkérő nem köteles a becsült értéket a legmagasabb piaci árban meghatározni. A szabályozás tartalmaz rendelkezéseket e szabály visszaélésszerű használatával szemben is.

A gazdasági szereplőknek az ajánlatok (részvételi jelentkezések) benyújtásakor igazolások helyett a gazdasági szereplő nyilatkozatát kell benyújtani a kizáró okok és az alkalmasság igazolására. Az igazolásokat csak a leendő nyertesnek kell benyújtania. Az ajánlatkérő – időtakarékoság érdekében – a sorrendben első meghatározott számú legkedvezőbb ajánlattevőt felhívhatja az igazolások benyújtására. Jelentős könnyítés, hogy minden közbeszerzési eljárásban kötelező ingyenes, elektronikus úton elérhető közbeszerzési dokumentáció biztosítása. Egyes határidők rövidítése az eljárások gyorsítását szolgálja.

Egyszerűbbé válik a bírálat. Az értékelés és a bírálat sorrendjének felcserélésével (amit a felhívásban előre kell jelezni) lehetővé válik az ajánlatkérőnek, hogy egyáltalán ne végezze el azon ajánlatok érvényességi bírálatát, amelyek az értékelési szempontokra tekintettel nem lehetnek az adott eljárásban legkedvezőbb vagy második legkedvezőbb ajánlatok sem. A három ajánlattevő közvetlen felhívásával induló, kis értékű eljárásoknál nem kötelező az alkalmasság külön vizsgálata. Egyszerűsödnek az előzetes hirdetményközzétételi kötelezettségek az uniós értékhatár alatti áru- és szolgáltatásmegrendelések, valamint az 500 millió forint alatti építési beruházások esetében.

Az alkalmassági követelmények meghatározzák, hogy egy adott közbeszerzés elnyeréséért mely gazdasági szereplők szállhatnak versenybe. Az ajánlatkérők által túlzottan vagy indokolatlanul részletezett követelmények a versenyt korlátozzák, ami különösen a kkv-k számára hátrányos. Az alkalmassági követelmények előírása során ezért a tervezett szabályozás az adott közbeszerzés értékének legfeljebb 75%-át elérő összegű korábbi szállítás/építési beruházás/szolgáltatás igazolását követeli meg. Az ajánlattevőktől megkövetelt árbevétel tekintetében pedig legfeljebb a beszerzés becsült értékének megfelelő mértékű alkalmassági minimumkövetelmény írható elő.

Az egyeztetések során a kamara nagy súlyt fektetett arra, hogy ne csupán a műszakilag azonos, hanem a műszakilag egyenértékű referenciák is elfogadottak legyenek. Az új szabályozás bevezeti a „műszaki egyenértékűséget”: az ajánlatkérő az eljárást megindító felhívásban előírttal műszaki szempontból egyenértékű referenciát is köteles elfogadni.

A hazai kkv-k számára jelentős probléma a nagyobb építési beruházások során a munkák előfinanszírozása. Eddig az előleg igénybevételének akadálya volt, hogy a kkv-k nem tudtak megfelelő biztosítékot nyújtani annak visszafizetésére, a teljesítés elmaradása esetére. A tervezett szabályozás szerint a kis- és középvállalkozások számára a kötelezően nyújtandó előleg biztosíték nélkül igénybe vehető. Az új szabályozás megtiltja a kisebb vállalkozások számára különösen terhes biztosíték-újratöltési kötelezettség előírását.

A tervezett szabályozás nem teszi kötelezővé a részajánlat tételének biztosítását, azonban előírja, hogy az ajánlatkérő minden esetben köteles annak lehetőségét megvizsgálni, és –

amennyiben nem biztosítja a részekre történő ajánlattételt – az eljárást megindító felhívásban köteles ezt megindokolni.

A jogorvoslat tekintetében az új szabályozás csak kisebb változásokat irányoz elő a gyorsabb és egységesebb jogorvoslati gyakorlat érdekében. A jogorvoslati fórum továbbra is a közbeszerzési döntőbizottság, amelynek határozata ellen egy, kizárólagos illetékességgel rendelkező bírósághoz lehet fordulni. A jogorvoslatok gyorsítását szolgálja, hogy főszabályként a közbeszerzési ügyeket tárgyalás nélkül, az iratok alapján bírálják el. A jogorvoslati díjakat végrehajtási rendelet szabályozza majd, azonban a törvény írja elő, hogy a közbeszerzés tárgyával összefüggő tevékenységű kamara – az általa kezdeményezhető jogorvoslatok körében – mentesül a díjfizetési kötelezettség alól. A kamara által képviselt álláspontok mind a koncepció, mind a törvénytervezet készítése során érvényesültek, azokat beépítették. Előttünk álló szakmai kihívás és egyúttal nagy lehetőség, hogy a kamara a törvény végrehajtását részleteiben szabályozó kormányrendeletek kialakításában is részt vegyen és a gyakorlatot közvetlenül befolyásoló szabályozásban is érvényesítse a koncepcióban és a törvényi szabályozásban már rögzített követelményeket. A kamara – belső munkacsoportja segítségével – felkészült erre a munkára is.